

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 58.052.004
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя,
професору кафедри економіки та фінансів,
доктору економічних наук, професору
Мариненко Наталії Юріївні

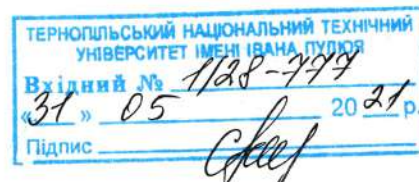
ВІДГУК

Попадинця Назарія Миколайовича – офіційного опонента кандидата економічних наук, на дисертацію Голич Наталії Василівни: «Адаптивні стратегії розвитку підприємств малого бізнесу харчової промисловості в умовах децентралізації», поданої до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка (галузь знань 05 Суспільні та поведінкові науки)

Відгук підготовлено на основі вивчення рукопису дисертації та наукових праць здобувача.

Актуальність теми дослідження

В умовах децентралізації влади одним з аспектів стабільності економіки регіонів України є розвиток підприємницької діяльності. Резерви, пов'язані з підвищенням ефективності економічного розвитку регіонів, потрібно починати шукати з рівня підприємств. Тому для того щоб реалізовувати свій потенціал і внести свою частку в розвиток економіки, сучасним підприємствам потрібно формувати адаптивні стратегії розвитку та мати чітку систему стратегічного планування, яка і є основною передумовою ефективного функціонування та конкурентного розвитку кожного підприємства. Взаємоузгоджуваність усіх елементів діяльності підприємства шляхом урахування процесів децентралізації влади, досягнення відповідності між внутрішніми можливостями підприємства та вимогами ринкового середовища забезпечує формування адаптивної стратегії

діяльності підприємства, реалізація якої забезпечує конкурентні позиції підприємства на ринку.

Сьогодні такий процес є важливим для підприємств хлібопекарської галузі, оскільки в сучасних конкурентних умовах на ринку стало набагато важче забезпечувати роботу підприємств, звертаючи увагу тільки на поточну ситуацію, на внутрішні проблеми, їм стає складніше передбачати майбутню ситуацію і адаптуватися до неї. Тому планування дозволяє виробити комплекс засобів і методів, що забезпечують адаптацію підприємств малого бізнесу до європейських ринкових умов господарювання.

Саме проблема дослідження теоретико-методичних засад і розроблення практичних рекомендацій щодо використання адаптивного моделювання для генерування та формування адаптивних стратегій розвитку підприємств малого бізнесу харчової промисловості в умовах реформування влади стала предметом дослідження Н. В. Голич. Дисертантом обрано суспільно значиму проблему, наукове розв'язання якої є на часі та сприятиме вирішенню важливого практичного завдання щодо розвитку малого підприємництва в умовах децентралізації.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами та темами

Основні положення дисертації використано під час розроблення науково-дослідних тем. Результати дослідження використані Тернопільським національним технічним університетом імені Івана Пулюя у темі ВК 62-18 «Нарощування фінансово-економічного потенціалу суб'єктів економічних відносин як основа поступального розвитку територіально-господарських систем» (номер державної реєстрації 0118U003481).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і пропозицій здобувача

Дисертант чітко сформулював мету, завдання дослідження, виділив особистий внесок у розроблення обраної проблематики, виважено підійшов до обґрунтування основних напрямів дослідження.

Отримані наукові результати та висновки характеризуються високим рівнем обґрунтованості і достовірності, що забезпечено використанням сучасних методів наукових досліджень. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань у роботі було використано такі методи: діалектичний, системний, абстрактно-логічний, економіко-математичний, графічний і табличний. Обробка даних здійснювалася з використанням сучасного програмного забезпечення.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти України, матеріали періодичних видань, офіційні матеріали Державної служби статистики України та Головного управління статистики у Тернопільській області, документи міжнародних організацій, фінансова звітність підприємств хлібопекарської галузі, електронні портали, результати власних досліджень і розрахунки автора.

Структура і кількість опрацьованих наукових джерел свідчить про глибину проведеного дослідження, велика кількість іноземних джерел підсилює отримані результати. Автор посилається на сучасні праці відомих фахівців і пропонує власне бачення певних явищ і процесів.

Ознайомлення з науковими положеннями та основними результатами дисертації Н. В. Голич дає змогу зауважити ґрунтовність проведеного аналізу та практичну спрямованість його результатів.

У вступі автором наведено актуальність дослідження, сформульовано мету та завдання, визначено новизну отриманих результатів і їх практичне значення, подано інформацію про впровадження та апробацію результатів.

У першому розділі «Теоретико-методичні засади формування адаптивних стратегій розвитку підприємств малого бізнесу в умовах децентралізації» досліджено наукові підходи до сутності і значення поняття «малий бізнес»; проаналізовано процес формування правової бази в державі та представлено чотири етапи розвитку малого бізнесу; здійснено класифікацію підприємств малого бізнесу за основними ознаками. Позитивне враження справляє визначення автором державних економічних заходів з підтримки малого бізнесу в умовах

пандемії та представлення методів формування стратегій розвитку підприємства в умовах адаптації.

У другому розділі «Оцінка стану та можливостей розвитку підприємств малого бізнесу харчової промисловості в умовах децентралізації на засадах адаптивного моделювання стратегій розвитку» здійснено оцінювання зміни динаміки кількості підприємств малого бізнесу в Україні за період 2014-2019 рр. на національному та регіональному рівнях; ґрунтовно проаналізовано основні показники розвитку малого бізнесу Тернопільської області за період 2014-2019 рр. загалом і в розрізі промислової продукції харчової галузі регіону; охарактеризовано основні параметри адаптивних стратегій розвитку та запропоновано матрицю адаптивних стратегій підприємств малого бізнесу. Заслуговує на увагу побудована структурно-логічна схема визначення адаптивної стратегії розвитку підприємства малого бізнесу та SWOT-аналіз хлібопекарської галузі в Тернопільській області.

У третьому розділі «Напрями удосконалення механізму генерування та імплементації адаптивних стратегій розвитку підприємств малого бізнесу в умовах децентралізації» визначено комплекс напрямів і форм державної підтримки підприємств малого бізнесу на місцевому рівні; запропоновано структурно-логічну схему розвитку малого бізнесу на регіональному рівні; побудовано адаптивні стратегічні карти хлібопекарських підприємств, які полягають у визначенні стратегічних цілей розвитку та плануванні їх діяльності. Вартим уваги є представлений процес застосування адаптивних стратегій розвитку за допомогою імітаційного моделювання та алгоритм застосування імітаційної моделі адаптивної стратегії на підприємстві малого бізнесу.

Робота завершується висновками, у яких у стислій формі подані основні наукові та практичні результати, отримані в процесі дослідження, що дозволяє вважати роботу Н. В. Голич самостійною і завершеною. Стиль написаної дисертації є грамотним і забезпечує легкість і доступність сприйняття поданих матеріалів.

Найвагоміші результати дослідження, їх наукова новизна та практичне значення

Наукова новизна результатів цього дослідження полягає у такому *уперше:*

- запропоновано адаптивні стратегії розвитку підприємств малого бізнесу хлібопекарської галузі, які на рівні управління бізнес-структурами дають можливість визначати способи реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, у якому перебуває підприємство;

удосконалено:

- алгоритм визначення адаптивної стратегії розвитку підприємства малого бізнесу через виокремлення основних індикаторів впливу на розвиток підприємства, що дає можливість переорієнтувати підприємство малого бізнесу зі шляху екстенсивного росту на якісно новий – інноваційний;

- теоретико-концептуальні підходи до побудови адаптивних стратегічних карт хлібопекарських підприємств, які полягають у визначенні стратегічних цілей розвитку та плануванні їх діяльності та враховують основні показники моделювання розвитку досліджуваних підприємств малого бізнесу з урахуванням умов децентралізації влади;

- термінологію понять і сформульовано авторське визначення категорій: «малий бізнес», «адаптація підприємства» та «адаптивна стратегія»;

- комплексний підхід до оцінювання функціонування малого бізнесу шляхом виокремлення напрямів і форм державної підтримки підприємств малого бізнесу та побудови структурно-логічної схеми розвитку малого бізнесу на регіональному рівні;

- організаційно-методичні підходи до використання імітаційного моделювання в процесі генерування та вибору адаптивних стратегій на підприємствах малого бізнесу, шляхом розроблення загальної моделі зміни сталої стратегії розвитку підприємства на адаптивну;

набули подальшого розвитку:

- методичний інструментарій щодо вибору стратегії адаптивного розвитку підприємств малого бізнесу в умовах територіальних громад з використанням

коефіцієнта адаптаційних можливостей і показників фінансового стану підприємства;

- підходи до оцінювання проблем на мікро-, регіональному та загальнодержавному рівнях, які знижують розвиток малого бізнесу та шляхи їх вирішення;

- методичні підходи економіко-математичного моделювання, що доводять ефективність використання регресійного аналізу для визначення рівня впливу параметрів внутрішнього та зовнішнього середовища на вибір адаптивної стратегії розвитку підприємств малого бізнесу.

На основі узагальнення результатів дослідження автором зроблені змістовні висновки та конкретні пропозиції, що визначають економічний напрям дисертації і мають практичне та наукове значення у розвитку галузі економіки.

Практичне значення основних положень дисертації Н. В. Голич полягає в можливості використання теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій з використання адаптивного моделювання для генерування та формування адаптивних стратегій розвитку підприємств малого бізнесу харчової промисловості в умовах реформування влади.

Значимість результатів дослідження для науки та практики та повнота їх висвітлення в опублікованих працях

Результати проведеного наукового дослідження використано під час розроблення Плану соціально-економічного розвитку Гусятинської територіальної громади на 2021 рік (довідка про впровадження № 565/04-18 від 12.04.2021 р.) і будуть враховані під час розроблення Програми соціально-економічного розвитку Хоростківської міської територіальної громади на 2021 рік (довідка про впровадження № 642/03-14 від 14.04.2021 р.).

Пропозиції впроваджено у практичній діяльності вітчизняних підприємств – ТзОВ «РМФ» (довідка впровадження № 24 від 24.03.2021 р.); ТзОВ «Герчак» (довідка впровадження від 16.04.2021 р.); ПП «НВО «Енергоощадні технології»

(довідка впровадження від 05.04.2021 р.); ФОП Оплеті Богдана Михайловича (довідка впровадження від 30.03.2021 р.).

Теоретичні та практичні положення дисертації були використанні та впроваджені у навчальний процес Відокремленого структурного підрозділу «Гусятинський фаховий коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя» (довідка про впровадження № 01-06/115 від 12.04.2021 р.) під час викладання лекційних, семінарських і практичних занять дисциплін «Економіка підприємства» та «Основи бізнес-планування» на всіх спеціальностях коледжу; застосовано при курсовому та дипломному проектуванні спеціальностей 073 Менеджмент, 071 Облік та оподаткування, 274 Автомобільний транспорт, 181 Харчові технології, 133 Галузеве машинобудування освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст», а також використано під час розроблення навчальних посібників для студентів спеціальностей коледжу.

Результати дослідження опубліковані автором у 17 наукових працях, з них: 1 – міжнародна монографія, 4 – статті у наукових фахових виданнях України, 1 – стаття у періодичному науковому виданні іноземних держав, що входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію та 11 публікацій за матеріалами міжнародних і наукових конференцій.

Обсяг друкованих праць і їх кількість відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка». Наведені публікації відображають основний зміст дисертації і отримані автором наукові результати.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

За структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, встановленим МОН України. Результати, які наведені у дисертації, є новими і оригінальними і не містять запозичень з наукових робіт інших авторів. Дослідження вповні відповідає вимогам академічної доброчесності.

Дискусійні положення щодо змісту дисертації

Поряд з позитивною оцінкою дисертації в ній містяться окремі дискусійні положення. Зокрема:

1. У підрозділі 1.1. «Функціонування та розвиток підприємств малого бізнесу як складова стимулювання економічного зростання територіальних громад в умовах децентралізації» автором представлено рис. 1.4, на якому відображено державні економічні заходи підтримки малого бізнесу на етапах виходу з пандемії. Однак, на наш погляд, здобувачу варто було обґрунтувати період такої підтримки, а також охарактеризувати, чи всі види економічної діяльності підлягають під цю підтримку.

2. Недостатньо уваги у роботі приділено аналізу нормативно-правових актів щодо врегулювання діяльності роботи підприємства малого бізнесу. На наш погляд, це дало б змогу узагальнити наявні невирішені проблеми в діяльності підприємств харчової промисловості, зокрема хлібопекарської галузі, а також посилити процес використання адаптивних стратегій розвитку на вітчизняних підприємствах малого бізнесу, оскільки більшість підприємств сьогодні не використовують процес стратегування у своїй діяльності.

3. У розділі 2 «Оцінка стану та можливостей розвитку підприємств малого бізнесу харчової промисловості в умовах децентралізації на засадах адаптивного моделювання стратегій розвитку» Вами проаналізовано основні показники розвитку малого бізнесу в Україні та в Тернопільській області за період 2014-2019 рр. і надано оцінку діяльності підприємствам харчової промисловості, зокрема хлібопекарської галузі досліджуваного регіону. Однак більшої ваги додало б цьому питанню, якщо було б розраховано потенціал внутрішнього ринку регіону досліджуваної галузі, а також визначено частку тих підприємств на цьому ринку.

4. Аналізуючи підрозділ 3.2. «Напрями модернізації використання адаптивних стратегій розвитку підприємств малого бізнесу в системі територіальних утворень» вважаємо, що для ґрунтовнішого розкриття визначених завдань автору варто було б приділи увагу тим інструментам, які безпосередньо формують моделі адаптивної стратегії на підприємствах малого бізнесу, зокрема створення інформаційної системи, здійснення стратегічного планування тощо.

Водночас хочу зазначити, що вказані дискусійні положення не мають принципового характеру та не зменшують загальної позитивної оцінки виконаного дослідження, його теоретичної та практичної значущості.

Загальний висновок

Дисертація Голич Наталії Василівни «Адаптивні стратегії розвитку підприємств малого бізнесу харчової промисловості в умовах децентралізації» є самостійним і завершеним науковим дослідженням. Дисертанткою отримані нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати та зроблені відповідні висновки, що дозволяють стверджувати про вирішення автором поставлених у роботі наукових завдань. Порядок викладу наукових результатів, зміст, структура, об'єм і оформлення дисертації відповідають вимогам, що виносяться до дисертацій на отримання ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка».

Зміст дисертаційної роботи та висвітлені в ній результати дослідження відповідають спеціальності 051 «Економіка» та вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 р., а її автор – Голич Наталія Василівна – заслуговує присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Суспільні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
відділу регіональної економічної політики
ДУ «Інститут регіональних
досліджень ім. М. І. Долішнього
НАН України»

Н. М. Попадинець

